

Geografske značilnosti Pohorja

Igor Žiberna, Peter Zajc

Izbrane naravnogeografske značilnosti Pohorja (Igor Žiberna)

Obseg

Pohorje v tradicionalni predstavi pojmuje mo kot hribovje med Dravskim poljem na vzhodu in Mislinjsko dolino na zahodu ter Dravsko dolino na severu in Vitanjskim podoljem na jugu. Zanimivo je, kako so Pohorje nekdaj omejevali med ljudstvom. Za polance Dravskega polja se je Pohorje začelo že zahodno od ceste Maribor-Slovenska Bistrica. V notranjosti so Pohorje omejili le na najvišje dele hribovja, kjer je prevladovalo pašništvo in gozdarstvo. Na južnem Pohorju so za »Pohorce« imeli le ljudi na severnem pobočju, medtem ko so prebivalci Lovrenca in Ribnice na Pohorju tako imenovali svoje južne sosede. Gams omenja, da je Pohorje sprva pomenilo le hribovje nad Dravskim poljem, vendar naj bi se kasneje razširilo na celotno hribovje (Gams, 1959).

V podrobnostih pri omejitvi obsega Pohorja se pojavijo težave, zlasti tam, kjer se v podgorju nahaja gričevje. To velja za mejo s Podpohorskimi goricami na jugovzhodu in Pekrskimi goricami na severovzhodu. Drug problem je povezan z zgoščitvijo prebivalstva in gospodarskih dejavnosti v dolinah, kar je nase pritegnilo pohorsko prebivalstvo. Prebivalci Pohorja so bili zato in zaradi ozkih dolin, ki so onemogočale medsebojno komunikacijo, pogosto bolj povezani z dolino kot med seboj. S tega stališča bi lahko dejali, da je prebivalstvo Pohorja že v preteklosti težilo bodisi v Dravsko in Mislinjsko dolino, Vitanjsko podolje ali na Dravsko polje. Pohorje običajno (Melik, 1957; Gams, 1959; Ilešič, 1979) delimo na Vzhodno in Zahodno Pohorje. Severneje leži na terciarnih sedimentih Ribniško-lovrenško podolje, ki ga na severu od Drave loči hriboviti pas Rde-

čega brega, Janževskega vrha in Orlice, ki pa v geografski literaturi in med domačini nima skupnega imena. Posebna enota Pohorja so tudi Podpohorske gorice, ki so jih nekateri avtorji (Bračič, 1984) obravnavali pri prikazu Dravinjskih gor.

Vzhodno Pohorje je zaobljeno, kopasto in v osrednjem delu planotasto hribovje. V svojem severovzhodnem delu prehaja v Dravsko dolino in vinogradniške Pekrske gorice, na vzhodu na Dravsko polje, na jugovzhodu in jugu pa preko Podpohorskih gor v Dravinjske gorice. Meja v podgorju ni ostra. Valovito vzhodnopohorsko planoto omejujejo Žigartov vrh (1.347 metrov), Klopni vrh (1.340 metrov), Rogla (1.517 metrov) in Veliki vrh (1.344 metrov). Zaradi zmanjšane odtoka je površje mokrotno in pokrito s številnimi barji. Na skrajnem vzhodu so se na Mariborskem in Bistriškem Pohorju razvila smučarsko-športna središča (Areh, Bellevue, Trije kralji). Zahodno od Mislinjske grape, Rogle in Planinke (1.391 metrov), na Zahodnem Pohorju, se značaj površja spremeni. Valovito površje zamenja kopasto sleme, ki je nekaj višje (Črni vrh 1.543 metrov, Velika Kopa 1.542 metrov, Mala Kopa 1.524 metrov), vendar se proti severozahodu znižuje. Glavno sleme se na nekaterih mestih tako zniža, da so bile v preteklosti dane možnosti prehoda iz Dravske v Mislinjsko dolino. Poseben del Pohorja tako zaradi orografije kot družbenogeografskih dejavnikov predstavlja Ribniško-lovrenško podolje, sestavljeno iz miocenskih usedlin. Podolje, ki je sicer tektonsko pogojeno, je verjetno nastalo kot posledica selektivne erozije pohorskih potokov. Po nekaterih naziranjih naj bi celo predstavljalo ostanek stare Dravske doline, preden se je Drava ujela v metamorfne kamnine severneje od tod in ustvarila ozko epigenetsko dolino med Spodnjo Vižingo in Falu.

Med Ribniško-lovrenskim podoljem in Dravsko dolino leži hribovito območje, ki so ga Radoljna, Velka in Vuhreščica razrezali v med seboj ločene dele. Ti v geografiji in med domačini niso dobili skupnega imena, pač pa so znani kot Ruta z Lobnikovim vrhom (705 metrov), Rdeči Breg z Jurčičevim (838 metrov) in Hlebovim vrhom (913 metrov), Janževski vrh (915 metrov) in Orlica s Cigajnarjevim vrhom (761 metrov).

Podpohorske gorice so gospodarsko najbolj dejavna pohorska mikroregija. Gostota poselitve je zaradi manjših nadmorskih višin, manj strmih pobočij, bližine komunikacij in nasploh ugodnejše prisojne lege največja na Pohorju. Ugodne podnebne razmere so omogočile tudi razmah sadjarstva in vinogradništva.

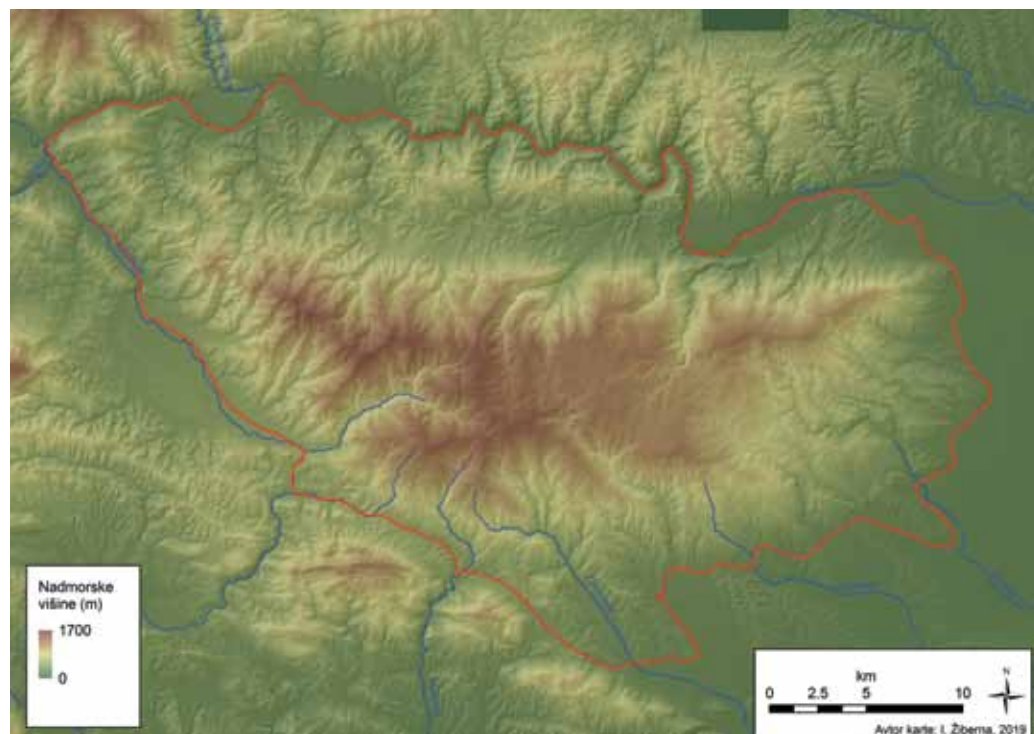
Reliefne značilnosti

Glavni reliefni obliki na Pohorju sta sleme in dolina (grapa). Slemenasti značaj z zaobljenimi, kopastimi vrhovi pride najbolj

do izraza na zahodnem Pohorju, ki je tudi najvišje (Črni vrh 1.544 metrov, Velika Kopa 1.543 metrov, Jezerski vrh 1.537 metrov, Mala Kopa 1.524 metrov). Razvodno sleme se proti zahodu na nekaterih mestih spusti do zgornje meje nekdanje agrarne poselitve, ki je tu segala višje kot na Vzhodnem Pohorju. Prevali so že v preteklosti postali zanimivi za komunikacije, saj so tod vodile poti med Dravsko in Mislinjsko dolino (Curk, 1978). Med pomembnejše naj omenimo Šiklarico (1.300 metrov), Pungart (1.377 metrov), Kaštivsko sedlo (1.190 metrov), Brneško sedlo (1.001 meter) in Dobnikovo sedlo (892 metrov). Promet med podgorjema v Dravski in Mislinjski dolini pa so lajšala tudi dolga slemena, katerih povprečni naklon je znašal le od 6 do 7 stopinj, medtem ko je bil povprečni naklon v grapah ponekod tudi do 24 stopinj, zaradi česar so se poti pod

Nadmorske višine na Pohorju.

Vir: DMV5, GURS 2019.

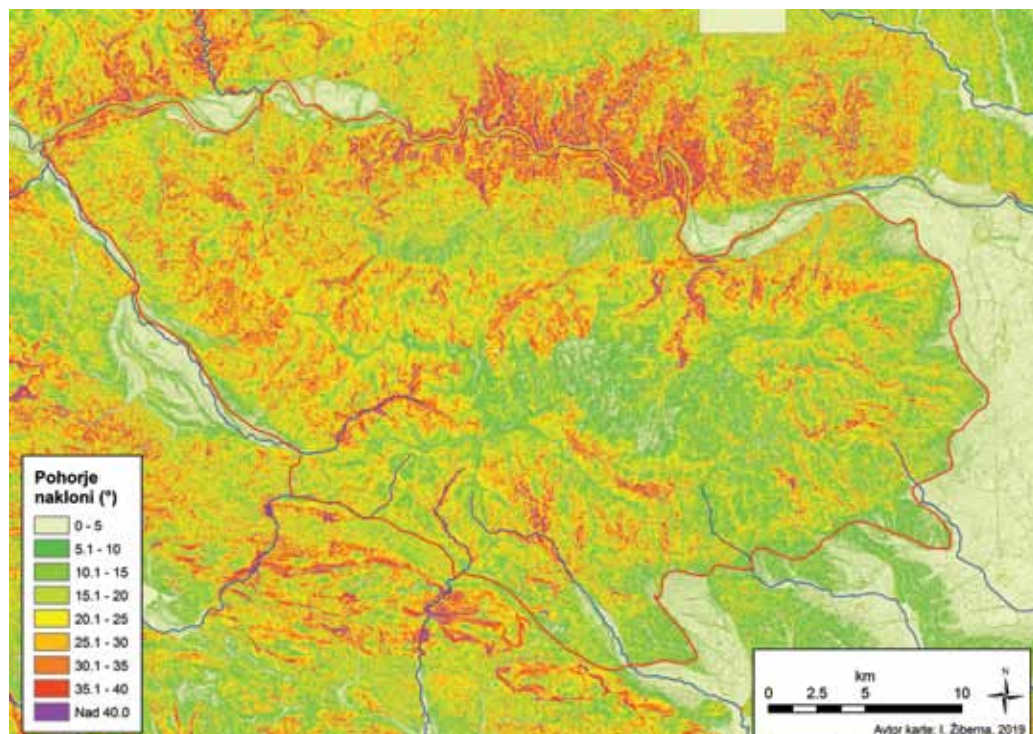

prevalom morale viti v serpentinah (Gams, 1959). Dolga slemena, ki se od razvodnega hrba često vlečejo prav do dolinskega dna in globoke, strme vmesne grape, so bolj pospeševale komunikacijo med kmetijo na slemenu in dolino kot med dvema kmetijama na sosednjih slemenih. To je komunikacijam in življenju nasploh na Pohorju dajalo nekakšen radialni značaj. Vrh Pohorja zahodno od Rogle nenadoma spremeni svoj značaj. Zaobljene kope in razpoznavno razvodno sleme zamenja bolj uravnan svet. Ta je razčlenjen le s strugami potokov, ki imajo tukaj neznamenit strmec. Govorimo o vzhodnopohorski planoti, ki leži med Roglo (1.517 metrov), Klopnim vrhom (1.340 metrov), Žigartovim vrhom (1.347 metrov) in Velikim vrhom (1.344 metrov). Nadmorske višine planote se gibljejo od 1.200 do 1.300 metrov. Planota se na severnemu robu strmo prevesi v doline Radoljne, Lamprehtovega potoka in Lobnice, na jugu pa v dolino Oplotnice.

Vodotoki so Pohorje razbrazdali v vse smeri in lahko bi govorili o radialnem vodnem omrežju, ki ima povirje v osrednjem delu Pohorja, med Ribniškim vrhom in vzhodnopohorsko planoto. Velika količina padavin je vplivala na vodnatost potokov in njihovo erozijsko moč. Tako so nastale številne pohorske grape, izmed katerih izstopa najdaljša (9 kilometrov) in najgloblja (do 450 metrov) Mislinjska grapa. Strmine v njej dosegajo celo 40 stopinj. Zahodneje ležeča Oplotniška grapa se je zajedla do 350 metrov globoko, njena severna pobočja pa dosegajo naklone do 39 stopinj. Na jugovzhodnem Pohorju so pobočja najmanj strma (do 15 stopinj), čeprav se v drobnem strmine lahko povečajo (v Bistriškem vintgarju in ob Polskavi). Severno pobočje Pohorja je na splošno strmejše od južnega. Največje strmine srečamo ob Lobnici na stopnji, ki

Nakloni površja na območju Pohorja.

Vir: DMV5, GURS 2019; Lastni izračuni, 2019.

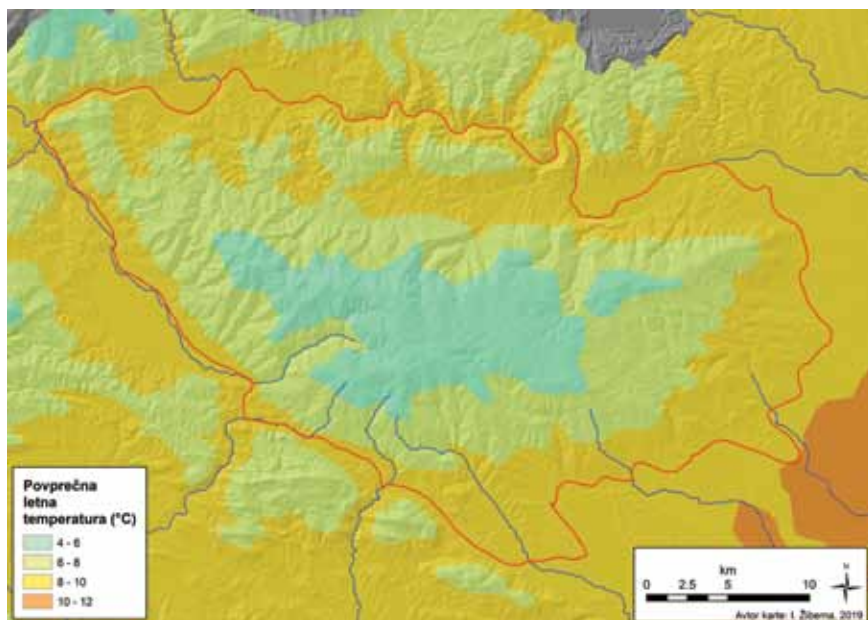
predstavlja stik granodiorita in metamorfnih kamnin, pod Bajgotom. Tu ob 40 metrov visokem slapu Šumiku dosega pobočja naklone do 41 stopinj (Gams, 1959). V bližini sta na dveh manjših stopnjah nastala še slapova Mali Šumik in slap na potoku Verni.

Podnebne značilnosti

V hriboviti pokrajini z redko mrežo meteoroloških postaj si pri obravnavi spreminjanja temperature z višino običajno pomagamo z gradienti meteoroloških parametrov, kar smo storili tudi v našem primeru. Glavna značilnost temperaturnih gradientov srednjih letnih temperatur je opazen padec temperature v Slovenjgraški kotlini, saj je Šmartno pri Slovenj Gradcu za 0,1 stopinje hladnejše od 333 metrov višje ležečega Šmartna na Pohorju, ki pa leži že zunaj termalnega (toplotnega) pasu. Slednji ob upoštevanju razširjenosti vinske trte v Podpohorskih gorica sega do nadmorske višine okoli 530 metrov, vendar pa niha glede na ekspozicijo (izpostavljenost glede na sonce, veter in padavine) in oblikovanost reliefa. Med sezonskimi temperaturnimi gradienti opazimo, da je jesen na vseh višinah toplejša od pomladi, da pa so razlike najmanjše v dolinah (v Radljah je jesen toplejša za 0,7 stopinje), največje pa v najvišjih delih Pohorja (na Ribniški koči je jesen toplejša kar za 1,9 stopinje). Temperaturni obrat v Slovenjgraški kotlini obsega tudi jugozahodna pohorska pobočja in je najizrazitejši pozimi, ko temperatura med Šmartnim pri Slovenj Gradcu in Šmartnim na Pohorju zraste skoraj za 0,4 stopinje na vsakih 100 metrov. Gradienti srednjih maksimalnih (najvišjih) temperatur kažejo pravilnejše spreminjanje z nadmorsko višino, še vedno pa je opazen občuten skok med Radljami ob Dravi in le 50 metrov višje ležečim Šmartnim pri Slovenj Gradcu, pri čemer pa se obe postaji nahajata na enaki relativni višini. Pomlad in jesen imata v dolinah enake srednje maksimalne (najvišje) temperature, na najvišjih delih Pohorja pa so srednje jesenske najvišje

temperature zopet višje kot pomladanske. Za kulturno rastje, še zlasti za občutljivejše rastlinske vrste, pa so pomembnejši gradienti srednjih minimalnih (najnižjih) temperatur. Ti najboljše kažejo razlike med dnem dolin in kotlin ter višjimi deli Pohorja, ki nastopajo zaradi inverzije.

Temperaturni obrat pa se poleg Slovenjgraške kotline pojavlja še v Dravski dolini vse do Maribora, kjer se pozimi lahko pojavita celo dve inverziji. Prva, prizemna, se nahaja na višini okoli 350 metrov, druga, subsidenčna, pa je izrazitejša, in sicer na višini okoli 900 metrov, kjer so temperature tudi do 6 stopinj višje od tistih na dnu Dravske doline. Subsidenčna ali anticiklonalna invazija nastane na območju visokega zračnega tlaka. Na teh območjih se zračne mase spuščajo proti tlam in se pri tem adiabatno segrevajo. Zgornja plast spuščajočega se zraka se bolj segreje kot spodnja, zato v takih primerih temperatura z višino narašča. Take temperaturne razmere puščajo v pokrajini vrsto posledic. Za vegetacijo so pomembni datumi temperaturnih pragov, ki označujejo začetek in konec vegetacijske dobe (10 stopinj) ter njeno trajanje. Vegetacijska doba se ob Pohorskem vznožju prične v tretji dekad aprila, vendar na vzhodnem Pohorju prej kot na zahodnem, na vrhovih Pohorja pa šele v prvi polovici junija. Konec vegetacijske dobe se z nadmorsko višino manj spreminja in v glavnem pade v prvo polovico oktobra. Zaradi inverzije v Slovenjgraški kotlini se v Šmartnem pri Slovenj Gradcu vegetacijska doba v povprečju konča celo dva dni prej kot v višje ležečem Šmartnem na Pohorju. Na Ribniški koči traja vegetacijska doba le do sredine septembra. Vegetacijska doba ob vznožju Pohorja traja od pet do šest mesecev, v Šmartnem na Pohorju še vedno okoli pet mesecev, na vrhovih Pohorja pa le tri mesece. Cvetenje češnje, košnja sena in žetev nastopajo v višinah do 900 metrov le en teden kasneje od tistih na višini od 400 do 500 metrov. Hkrati pas na višini od 1.000 do 1.100 metrov zaostaja za dva do tri tedne

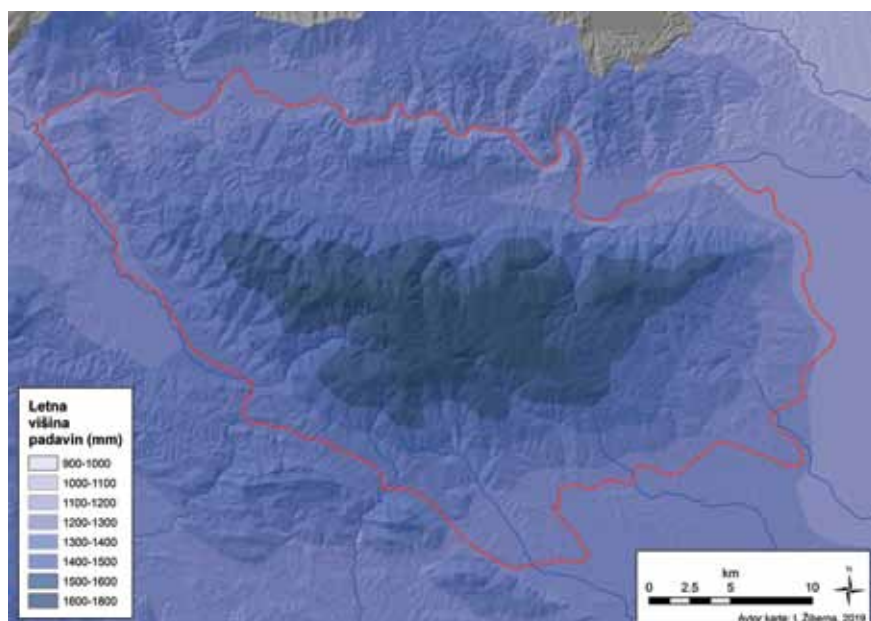

Povprečna letna temperatura na območju Pohorja v obdobju od leta 1971 do leta 2000.

Vir: Geoportal ARSO, 2019.

za tistim na višini od 800 do 900 metrov (Gams, 1983). Nadmorske višine okoli 900 metrov predstavljajo torej vidno podnebno ločnico, s čimer se le potrjuje vpliv anticiklonalne (subsidenčne) inverzije na tej višini. Tudi zgornja meja agrarne poselitve je redko segala višje od te višine.

Padavinske razmere na Pohorju so učinek vzajemnega vpliva nadmorske višine in bližine subpanonskega podnebne območja. Višina padavin se z nadmorsko višino dokaj povečuje, in sicer na vsakih 100 metrov za okoli 58 milimetrov. Vrhovi Pohorja prejmejo od 1.300 do 1.600 milimetrov pada-

Letna višina padavin na območju Pohorja v obdobju od leta 1971 do leta 2000.

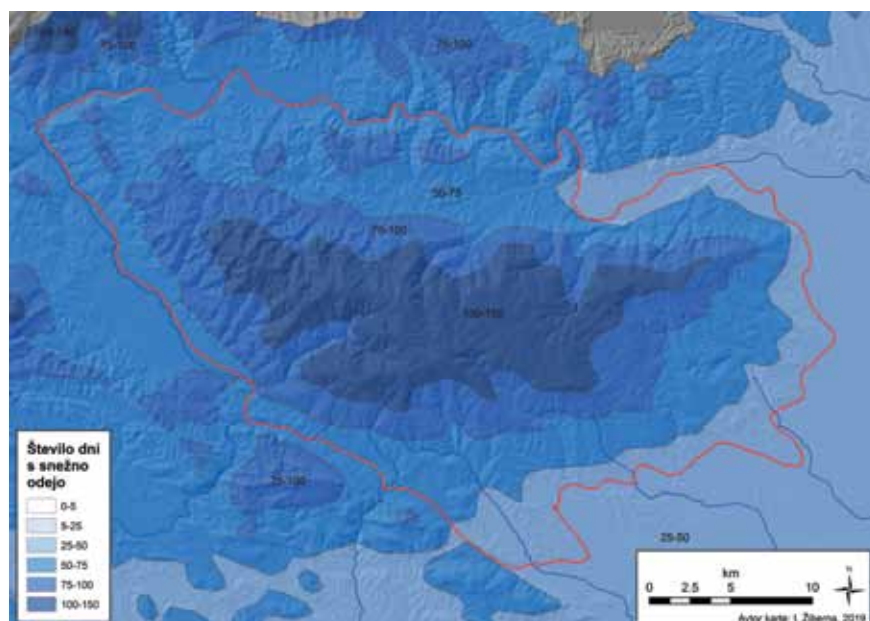
Vir: Geoportal ARSO, 2019.

vin. Zaradi subpanonskih podnebnih vplivov prejmejo vzhodnejše ležeče postaje manj padavin od tistih na zahodnem Pohorju na isti nadmorski višini. Na celotnem območju Pohorja pade največ padavin poleti (okoli tretjina letne količine padavin) in jeseni, najmanj pa pozimi. Za vodno bilanco je pomembna razlika med količino padavin in evapotranspiracijo (deficit padavin). Ta znaša na vrhovih Pohorja dobrih 900 milimetrov in je najmanjši avgusta in septembra, ki pa sta oba še vedno zelo dobro namočena. Zaradi labilnega ozračja poleti nad Pohorjem zlasti v popoldanskem času pogosto nastanejo nevihtni oblaki, ki krajevno prinašajo velike količine padavin v obliki ploh. Na pogosta neurja spominja tudi toponim Hudi Kot pod Veliko Kopo.

Za zimski turizem, ki je predvsem na Mariborskem Pohorju, Rogli in Veliki Kopi močno razvit, je pomembno trajanje snežne odeje. Sneg pade na pohorskih slemenih nekaj tednov prej kot na ostalem Pohorju in v nižini. Vrhovi Pohorja so pokriti s snežno odejo do približno 150 dni, pri čemer lahko ta zlasti na severnih pobočjih traja še v zgodnjo pomlad. Nižji deli Pohorja so v ob-

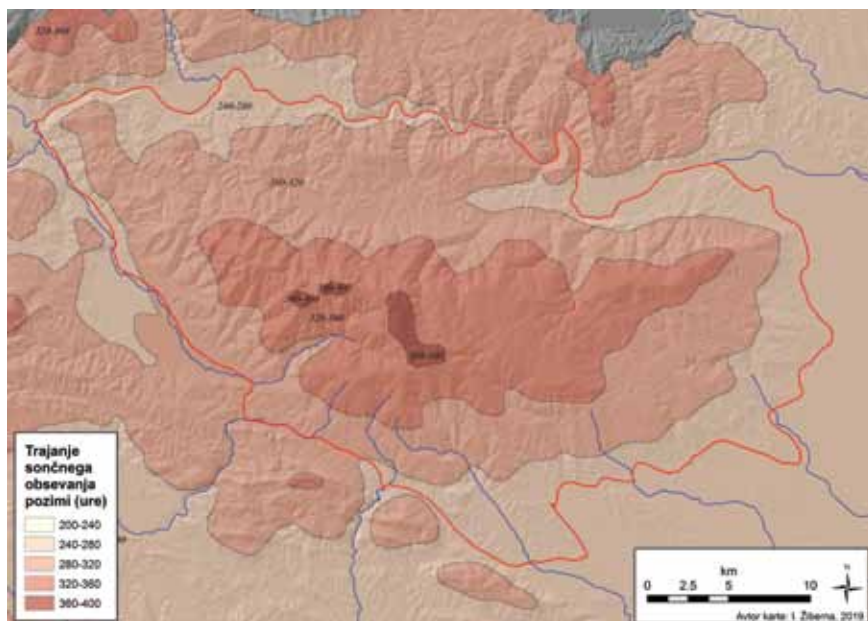
dobju od leta 1971 do leta 2000 beležili v povprečju od 50 do 75 dni s snežno odejo. V zadnjih desetletjih se zaradi višanja zimskih temperatur opaža trend nižanja števila dni s snežnimi padavinami in posledično tudi trajanja snežne odeje. Zlasti na nižje ležečih smučiščih se zaradi dviga najnižjih temperatur pojavljajo celo težave pri umetnem zasneževanju. Na meteorološki postaji Maribor-Tabor, ki leži le nekaj deset metrov pod iztekom smučišč na Mariborskem Pohorju, se je v zadnjih 50 letih število dni s snežno odejo zmanjšalo za 15 dni.

Letni režim trajanja Sončevega obsevanja (insolacije) na Pohorju kaže dvojno sliko. V zimskem času se na dnu dolin in kotlin redno pojavlja radiacijska inverzija, pogosto pa se – zlasti v anticiklonalnih vremenskih tipih – nad njo pojavlja še anticiklonska ali subsidenčna inverzija, predvsem nad 900 metrov nadmorske višine. Posledica takega stanja je višje Sončevo obsevanje v višjih legah. Vrhovi Pohorja so tako v treh zimskih mesecih (decembra, januarja, februarja) obsijani s Soncem od 360 do 400 ur, nižje ležeči deli pa še vedno od 320 do 360 ur, medtem ko Sončevo obsevanje na dnu dolin

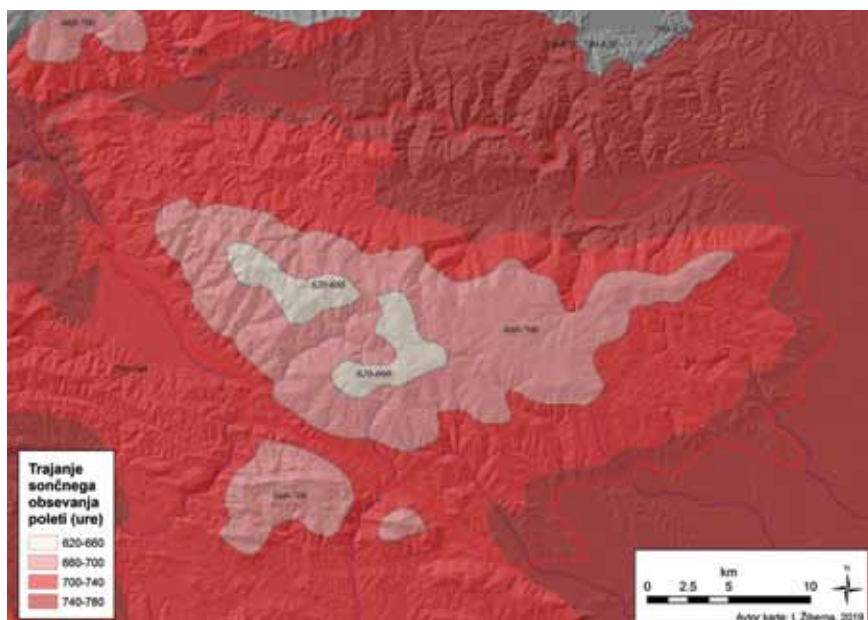

Število dni s snežno odejo na območju Pohorja v obdobju od leta 1971 do leta 2000.

Vir: Geoportal ARSO, 2019.

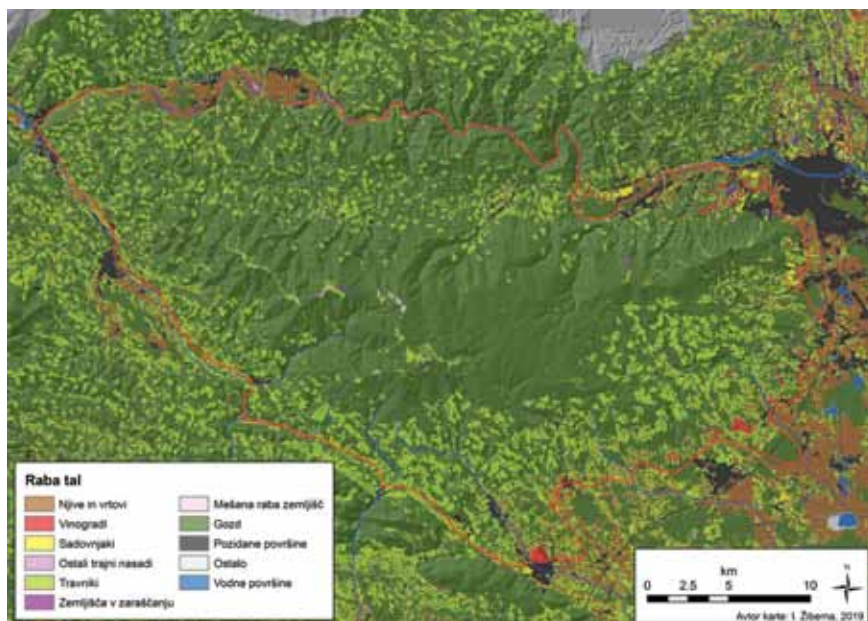
*Trajanje
Sončevega
obsevanja
pozimi na
območju Pohorja
v obdobju
od leta 1971
do leta 2000.
Vir: Geoportals
ARSO, 2019.*

*Trajanje
Sončevega
obsevanja poleti
na območju
Pohorja v
obdobju
od leta 1971
do leta 2000.
Vir: Geoportals
ARSO, 2019.*

in kotlin traja le od 240 do 280 ur. Obratni položaj je v treh poletnih mesecih (junija, julija, avgusta), ko zračne mase v hribovju in visokogorju hitreje postanejo nestabilne (se labilizirajo), kar pospešuje dviganje toplega zraka (konvekcijo), zaradi česar se že dopoldne lahko pojavi konvektivna oblač

nost, ki na teh območjih znižuje insolacijo. Vrhovi Pohorja so tako obsijani s Soncem le od 620 do 660 ur, medtem ko znaša Sončevo obsevanje v dolinah in kotlinah več kot 740 ur.

Raba tal na območju Pohorja leta 2019.

Vir: Ministrstvo za kmetijstvo gozdarstvo in prehrano, 2019.

Raba tal

Raba tal na območju Pohorja zaznamuje predvsem velika gozdnatost. Leta 2019 so gozdovi na Pohorju pokrivali 60.559,7 hektarja (72,5 odstotka) vsega površja. Druga najpogostejša kategorija rabe tal so travniki, ki so posledica v živinorejo usmerjenih kmetij (14.382,7 hektarja ali 17,2 odstotka). Te so se tukaj začele pojavljati v času višinske kolonizacije od 13. stoletja naprej. 3.616,7 hektarja (4,3 odstotka) pokrivajo pozidane in sorodne površine, 1.576,1 hektarja (1,9 odstotka) sadovnjaki, 1.519,9 hektarja (1,8 odstotka) pa njive in vrtovi. Travniki in obdelovalne površine se pojavljajo predvsem na obrobju Pohorja in v Ribniško-lovrenškem podolju, travniki pa še dodatno na območju višinskih kmetij ter na najvišjih delih Pohorja, ki so poleti namenjeni paši, pozimi pa zimskim športom. Vinogradniške površine, ki pokrivajo le 492,0 hektarja (0,6 odstotka), se nahajajo predvsem na območju Pekrskih goric, Podpohorskih goric v Ritoznoju, Kovača vasi ter na Škalcah v bližini Slovenskih Konjic.

Izbrane družbenogeografske značilnosti Pohorja (Peter Zajc)

Nekoč

Čeprav se je na obronkih Pohorja obdobje stalne naselitve verjetno začelo že v kameni dobi, je na današnji videz pokrajine človek vplival predvsem z dejavnostmi od poznega srednjega veka dalje. S samotnimi kmetijami, vse do nadmorske višine približno 1.200 metrov, naj bi bilo Pohorje poseljeno že v 13. stoletju. Že takrat so živino predvidoma pasli tudi na ovršju Pohorja, verjetno sprva na gozdnih pašnikih, pozneje pa na posekanih gozdnih površinah. Fužinarstvo, glažutarstvo in gozdarjenje s sekanjem dreves na golo (fratarjenje) od 18. stoletja do prve polovice 20. stoletja so temeljila na velikih potrebah po lesu. Posekane površine se niso obnavljale naravno, temveč so jih veleposestniki požigali ter sejali z žiti, pomešanimi s smrekovimi semeni. S tovrstnim pogozdovanjem so na Pohorju nastali današnji prostori sekundarni smrekovi gozdovi (Zajc, 2016).

Tehnološki napredek v proizvodnji, vključno z vedno večjo avtomatizacijo, nenehne

izboljšave organizacije delovnih procesov in s tem povezana povečana proizvodnja so omogočili vse več prostega časa. Sedemdeseturni delovni teden na začetku druge polovice 18. stoletja se je do šestdesetih let 20. stoletja v razvitih delih sveta skrajšal na štirideseturni delovni teden s plačanim dopustom (Jensen in Guthrie, 2006).

Razvoj prometne infrastrukture, sprva železniške, je olajšal dostopnost do vršnih delov Pohorja, kar je spodbudilo razvoj organiziranih prostočasnih dejavnosti. V drugi polovici 20. stoletja zgrajena Koroška železnica med Mariborom in Celovcem (Grabner in sod., 2000) je spodbudila turistični razvoj Lovrenca na Pohorju (Gulič in sod., 2011), ki se je s penzionom Büttner uveljavil kot klimatsko zdravilišče (Občina Lovrenc na Pohorju. Penzion Büttner, 2019). Leta 1901 v Rušah ustanovljena Podravska podružnica Slovenskega planinskega društva je pričela z označevanjem planinskih poti, kar ni potekalo brez sporov. Pravda zaradi markiranja poti čez Roglo v Mislinjo brez dovoljenja veleposestnika grofa Thurna se je končala z globo 100 kron za planinsko društvo (Teržan, 1967). Zaradi blagih terenov in odprtih razgledov so pohorske planje, travišča na ovršju zahodnega Pohorja, postale privlačne za zimsko smučarsko pohodništvo, kar je spodbudilo nastajanje planinskih koč v tridesetih letih 20. stoletja. Razvoj cestne infrastrukture, motorizacija ter družbeno spodbujeni razvoj so omogočili nastanek prvih žičniških naprav v poznih petdesetih letih ter začetek oblikovanja smučarskih središč v šestdesetih in sedemdesetih letih (Guček, 2009), na Rogli in v Zrečah tudi v povezavi s termalnim turizmom.

Danes

Prebivalstvo in delovna mesta so osredotočena v ravninskem dnu dolin, kotlin in polj, ki obkrožajo Pohorje. Turistična ponudba na Pohorju se zgošča na območju mariborskega Pohorja, zreškega Pohorja, Kop, Ribnice na Pohorju ter Treh kraljev.

Pohorje sega na območje 16 občin, sedmih upravnih enot in treh regionalnih razvojnih agencij. Na tem območju ima trenutno sedež sedem skupnih občinskih uprav (Portal gov.si, 2019). V letu 2019 se je pričel še eden izmed poskusov ustanavljanja pokrajin v Sloveniji. Po sedanjem predlogu bi območje Pohorja bilo razdeljeno v štiri pokrajine (Pokrajine, 2019). Ali bo tokrat prišlo do ustanovitve pokrajine, kakšne bodo njihove morebitne pristojnosti ter geografski obseg, je v tem trenutku nemogoče oceniti.

Kljub več poskusom v preteklosti na Pohorju še vedno ni bilo ustanovljeno večje zavarovano območje, čeprav je bila pred stotimi leti v *Spomenici Odseka za varstvo prirode in prirodnih spomenikov* pri Muzejskem društvu za Slovenijo poudarjena posebnost Pohorja. Danes je sicer zavarovanih 15 gozdnih rezervatov s površino približno 880 hektarjev (Gulič in sod., 2011).

Ključne težave

Veliko težavo predstavljata administrativna razdrobljenost (Lešnik Štuhec in Nose, 2010) ter nepovezano sektorsko načrtovanje na državni ravni, ki ni celovito in je pre malo vključujoče (Nared, 2011). Slednjo sicer sestavlja 14 ministrstev, 12 vladnih služb in 33 organov v sestavi (Portal gov.si, 2019). Ključni problemi so povezani s pristojnostmi različnih sektorjev na državni ravni, za katere ni neobičajno, da odgovornost prelagajo drug na drugega (Lešnik Štuhec in Nose, 2010; Nared, 2011; Zajc in sod., 2018).

V preteklih letih so se trije izmed štirih največjih turističnih gospodarskih subjektov na Pohorju soočili s stečajni podjetij, ki so nakazali na nekatera sumljiva ozadja vodenja podjetij in naložb – tudi uporabe javnega denarja pri sofinanciranju izgradnje namestitvene in žičniške infrastrukture (Ambrož, 2018). Visoke temperature v zimskem času in pomanjkanje padavin sicer vse bolj otežujejo delovanje smučarski središč (Hacler, 2019).

Znatni del Pohorja je prepoznan kot naravovarstveno pomembno območje na državni in evropski ravni – med drugim sodi v vseevropsko omrežje *Natura 2000*. Hkrati je Pohorje privlačno območje za nabiralništvo in preživljanje prostega časa, tudi za vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju. Številni interesi na omejenem območju terjajo dejavno upravljanje in usklajevanje. Pred nekaj leti smo ocenili prostorsko razporeditev, pogostnost voženj ter značilnosti voženj na podlagi mnenj voznikov motornih vozil v naravnem okolju. Leta 2016 smo jih predstavili na nacionalnem posvetu. Na podlagi pridobljenih podatkov in razprav na posvetu smo oblikovali ukrepe na področju potrebnih sprememb pravne ureditve, neposrednega nadzora v naravi ter vzpostavljanja območij za vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju. Ugotavljamo, da ostaja težava enaka, saj se na področju predlaganih sprememb pravne ureditve, izvajanja neposrednega nadzora v naravi ter vzpostavljanja območij za vožnjo z motornimi vozili v naravnem okolju ni veliko spremenilo (Zajc in sod., 2018). Zavod Republike Slovenije za varstvo narave je sicer v letu 2019 v sklopu javnih nalog pripravil strokovne podlage za ustanovitev zavarovanega območja na ovršju Pohorja, ki naj bil obsegalo približno 5.500 hektarjev.

V letu 2019 je bilo oblikovano *Partnerstvo za Pohorje*, ki je s podpisom pogodbe povežalo 19 občin, tri največje turistične gospodarske subjekte, tri regionalne razvojne agencije in tri zavode s področja razvoja in spodbujanja turizma (Mariborska razvojna agencija *Partnerstvo za Pohorje*, 2019). Člani so se zavezali, da bodo usklajevali svoje dejavnosti za razvoj »zelen« destinacije Pohorja »s poudarkom na trajnostni rabi naravnih virov«. Samo želimo si lahko, da bodo čez 54 let ugotovitve o stanju na Pohorju drugačne, kot so danes. Leta 1967 je namreč potekal prvi sestanek »pohorskih in obpohorskih občin« v Slovenski Bistrici: »Občinske skupščine Maribor, Radlje ob

Dravi, Dravograd, Slovenj Gradec, Slovenske Konjice in Slovenska Bistrica so sprejele sklep o financiranju raziskovalne študije o razvoju turizma na Pohorju. Medobčinskemu odboru za turistični razvoj Pohorja načeljuje Norbert Jedločnik, podpredsednik občinske skupščine Slovenska Bistrica. Ta odbor ima nalogo obravnavati Pohorje kot celoto. Urbanistični načrt za celotno Pohorje kot osnovo za nadaljnje enotno reševanje turističnih problemov Pohorja bo v dveh letih izdelal Zavod za urbanizem v Mariboru [...]. Odobrenih je bilo 30 milijonov starih dinarjev za študijo.« (Teržan, ur., 1967). Pred 54 leti so dodali, da je treba vse naložbene posege podrediti ohranjanju Pohorja. Lahko bi rekli, da so se poleg vrednosti narave same po sebi zavedali, da ni umno žagati veje, na kateri sedimo.

Viri in literatura:

- Ambrož, N., 2018: *Zakaj je ustavljena prodaja Ratajevega premoženja? Večer*, <https://www.vecer.com/zakaj-je-ustavljena-prodaja-ratajevega-premozenja-6594623>. (10. 1. 2019.)
- Arhiv GURS (<https://www.e-prostor.gov.si/>). (14. 12. 2019.)
- Bračič, V., 1984: *Dravinske gorice s Podpohorskimi goricami in Savinjskim*. Maribor: Založba Obzorja.
- Gams, I., 1959: *Pohorsko Podravje. Razvoj kulturne pokrajine*. Ljubljana: SAZU.
- Geoportal ARSO (<https://gis.arso.gov.si/geoportal/catalog/main/home.page>). (14. 12. 2019.)
- Grabner, V., Rustja, K., Simoniti, J. 1999: *Mislinska železniška proga: 1899–1969 ob stoletnici otvoritve*. Slovenj Gradec: Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec, 80 str.
- Guček, A., 2009: *Brez sape v hrib*. Ljubljana: Gospodarska zbornica Slovenije – Združenje žičničarjev Slovenije, 247 str.
- Gulič, J., Danev, G., Posilovič, Š., Solar, M., 2011: *Skład za obranjanje narave Pohorje*. V: Nared, J., Perko, D., Razpotnik Viskovič, N., (ur.): *Razvoj zavarovanih območij v Sloveniji. Zbirka Regionalni razvoj*. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 157–163.
- Gulič, J., Štruc, S., Danev, G., Smajič Hodžič, A., Marega, M., Uratarič, N., Koron B., Stare, E., Softič, M., Lešnik Štubec, T., Tekič, A., Pavletič, L., Bokal, S., 2011: *Predlog načrta upravljanja pilotnega območja Pohorje*. Maribor: Zavod RS za varstvo narave (Projekt NATREG).

Hacler, T., 2019: *Zakaj (in kako) bi reševali slovenska smučišča?* MMC RTV SLO, <https://www.rtvlo.si/gospodarstvo/zakaj-in-kako-bi-reševali-slovenska-smucisca/511010>. (10. 1. 2019.)

https://books.google.si/books?id=HESJLEJJKwQC&printsec=frontcover&hl=sl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false. (1. junija 2015.)

Ilešič S., 1979: *Pogledi na geografijo*. Ljubljana: Partizanska knjiga.

Jensen, C. R., Guthrie, S. P., 2006: *Outdoor Recreation in America*. 6. ed. Champaign: Human Kinetics, 377 str. Mariborska razvojna agencija. Partnerstvo za Pohorje, <http://www.mra.si/partnerstvo-za-pohorje.html>. (10. 1. 2019.)

Lešnik Štubec, T., Nose, Marolt, M. 2010: *Stanje turizma na projektnem območju Pohorje – predstavitev posnetka stanja, SWOT analize in ocenitve indikatorjev trajnostnega razvoja turizma (Projekt NATREG)*. Dostopno na http://www.cilj3.mzip.gov.si/uploads/file/428_sl_natreg_turizem_zbirno_porocilo.pdf. (10. 1. 2019.)

Melik, A., 1957: *Štajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino*. Ljubljana: Slovenska matica.

Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano (<http://rkg.gov.si/GERK/>). (14. 12. 2019.)

Nared, J., Perko, D., Razpotnik Viskovič, N., 2011: *Razvoj zavarovanih območij v Sloveniji*. Zbirka Regionalni razvoj. Ljubljana: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, 202 str.

Občina Lovrenc na Pohorju. Penzion Büttner, <https://www.lovrenc.si/objava/150154>. (10. 1. 2019.)

Pokrajine. Ustanovitev pokrajin v Sloveniji, Državni svet Republike Slovenije, <http://www.pokrajine.si/>. (10. 1. 2019.)

Portal gov.si, <https://www.gov.si/>. (10. 1. 2019.)

Portal Kamra. Zajc, P., 2016: *Pohorje skozi čas*, <https://www.kamra.si/digitalne-zbirke/item/pohorje-skozi-cas.html>.

Teržan, J., 1967: *Ob 65-letnici PD Ruše*. Planinski vestnik, 1967 (2): 50.

Teržan, J. (ur.), 1967: *Turizem na Pohorju*.

Zbirka Po Jugoslaviji, 7; 6. Maribor: TD Turistburo »Pohorje«. <https://plus.si.cobiss.net/opac7/bib/3057665#full>. (10. 1. 2019.)

Zajc, P., Berzelak, J., Gulič, J., Štruc, S., Medved, L., Gradišnik, B., 2018: *Problematika voženj z motornimi vozili v naravnem okolju na primeru Pohorja*. Gozdarski vestnik, 76 (4).

Delo izr. prof. dr. Igorja Žiberne, predstojnika Oddelka za geografijo Filozofske fakultete Univerze v Mariboru, pokriva področja fizične geografije, varstva okolja in geografske informacijske sisteme. Njegovo ožje raziskovalno področje je klimatogeografija, predvsem raziskave mestne klime, topoklime in podnebnih sprememb. Je glavni in odgovorni urednik Revije za geografijo. V svojem delu veliko časa namenja prenosu znanja in raziskovalnih metod na študente zunaj rednih pedagoških oblik. Bil je vodja številnih študentskih raziskovalnih taborov in Študentskih projektov Po kreativni poti do znanja (PKP) in Študentskih inovativnih projektov za družbeno korist (ŠIPK).

Mag. Peter Zajc je geograf z znanstvenim magisterijem s področja varstva okolja. Njegovo strokovno in znanstveno delo se osredotoča predvsem na mobilnost v najširšem smislu ter regionalni razvoj. Zaposlen je na Urbanističnem inštitutu Republike Slovenije ter RRA Koroški, regionalni razvojni agenciji za Koroško regijo, d. o. o.